

Introducing the Korban Pesach: ושחטו אתו כל עדת ישראל

א. "חג הפסח"

1. ויקרא כג:ד-ו

(ד) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. (ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרָבִים פֶּסַח לַיְיָ. (ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַיְיָ שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ.

העמק דבר שם

פסח לה – גם זה העת נקרא יום מועד שהרי בזמן הבאת קרבן אסור במלאכה והוא מקרא קודש להלל שבשעת פסח. ומש"ה כתיב כאן בין הערבים שלא נקרא מועד אלא אחר חצות זמן פסח

2. שלחן ערוך – יורה דעה שצט:ג

...ומתיר לכבס ולרחץ ולספור בערב הרגל. {הגה: סמוך לחשכה (טור). ובערב פסח מתיר בכל אחר חצות, דהינו מזמן שחיטת הפסח ואלף; ועדיף שיגלח קדם חצות, הואיל ואחרים אסורים לגלח אחר חצות (תשובת ר"י מינץ ס"ד).}

ביאור הגר"א שם

ובע"ש כו – נראה דחשיב כמו מועד דקרא חשבו בתוך המועדים וכן מדמי בגמרא פ"ד דפסחים ובפ"ב דמ"ק:

ב. "שלא בא מתחלתו אלא לאכילה"

3. כותרת הרמב"ם להלכות קרבן פסח

הלכות קרבן פסח

יש בכללן שש עשרה מצות. ארבע מצות עשה. ושתיים עשרה מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן:

(א) **לשחט** את הפסח בזמנו. (ב) שלא לזבח אותו על החמץ. (ג) שלא תלין אימוריו. (ד) לשחט פסח שני. (ה) לאכל בשר הפסח על מצה ומרור בליל חמשה עשר. (ו) לאכל פסח שני על מצה ומרור בליל חמשה עשר לחודש השני. (ז) שלא יאכל נא ומבשל. (ח) שלא יוציא מבשר הפסח חוץ לחבורה. (ט) שלא יאכל ממנו מומר. (י) שלא יאכל ממנו תושב ופקיד. (יא) שלא יאכל ממנו ערל. (יב) שלא ישבר בו עצם. (יג) שלא ישבר עצם בפסח שני. (יד) שלא ישאיר ממנו עד בקר. (טו) שלא ישאיר מפסח שני לבקר. (טז) שלא ישאיר מבשר חגיגת ארבעה עשר עד יום שלישי:

4. הל' קרבן פסח א:א

מצות עשה לשחט את הפסח בארבעה עשר לחודש ניסן אחר חצות. ואין שוחטין אלא מן הכבשים או מן העזים בלבד זכר בן שנה. ואחד האיש ואחד האשה חגיגין במצוה זו:

5. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה נה

והמצוה הנ"ה היא שצונו לשחוט שה הפסח ביום ארבעה עשר מניסן והוא אמרו יתעלה (בא יב) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים. ומי שעבר על צווי זה ולא הקריבו בזמנו במזיד חייב כרת.

6. כותרת הרמב"ם להלכות שגגות

יש בכללן חמש מצות עשה. וזה הוא פרטן:

(א) **שיקריב** היחיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו. (ב) **שיקריב** אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא עד שינודע לו ויביא חטאתו. וזהו הנקרא אשם תלוי. (ג) **שיקריב** החוטא אשם על עברות ידועות. וזהו הנקרא אשם ודאי. (ד) **שיקריב** החוטא קרבן על עברות ידועות. אם היה עשיר בהמה. ואם היה עני עוף או עשירית האיפה. וזהו הנקרא קרבן עולה ויורד. (ה) **שיקריבו** הסנהדרין קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה באחת מן החמורות:

7. הל' שגגות א:א

כל העובר בשגגה על אחת ממצות לא תעשה שיש בה מעשה שחגיגין עליה פרת. הרי זה חגיב להקריב קרבן חטאת. ומצות עשה **שיקריב** חטאתו על שגגתו:

8. משנה זבחים א:א

כָּל הַזְבָּחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ, כְּשָׂרִים, אֶלָּא שְׁלֵא עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה. חוּץ מִן הַפֶּסַח וּמִן הַחֲטָאת.

9. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות ד:י

כָּל הַזְבָּחִים צָרִיךְ הַעוֹבֵד שֶׁתְּהִיָּה מְחֻשְׁבֵּתוֹ לְשֵׁם הַזְבָּח וְלְשֵׁם בַּעֲלֵיו בְּשַׁעַת זְבִיחָהּ וּבְשַׁעַת קִבְלַת הַדָּם וּבְשַׁעַת הוֹלְכַת הַדָּם וּבְשַׁעַת זְרִיקַתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז' ט"ו) וּבִשְׂרֵזָבַח תוֹדַת שְׁלָמָיו שֶׁתְּהִיָּה זְבִיחָה עִם שְׂאֵר אַרְבַּע הָעֲבוֹדוֹת לְשֵׁם שְׁלָמָיו. וְכֵן שְׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת.

10. משנה, פסחים ה:ב-ג

(ב) הַפֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ, וְקִבֵּל וְהִלֵּךְ וְזָרַק שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ, אוֹ לְשִׁמּוֹ וְשְׁלֵא לְשִׁמּוֹ, אוֹ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ וְלְשִׁמּוֹ, פְּסוּל. פִּיּוּז לְשִׁמּוֹ וְשְׁלֵא לְשִׁמּוֹ, לְשֵׁם פֶּסַח וְלְשֵׁם שְׁלָמִים. שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ וְלְשִׁמּוֹ, לְשֵׁם שְׁלָמִים וְלְשֵׁם פֶּסַח.

(ג) שְׁחָטוּ שְׁלֵא לְאוֹכְלָיו וְשְׁלֵא לְמִנּוּיָיו, לְעֶרְלִים וְלְטַמְאִים, פְּסוּל.

11. רש"י מסכת פסחים דף סא עמוד א

אבל בשינוי בעלים - מחשב בדבר אחר הוא, ואינו בארבע עבודות בשאר זבחים דלאו פסח, דלאו עיקרון לאכילה אתי אלא לכפרה - לא שייך שינוי בעלים אלא בזריקה, שאין לו בקרבן אלא כפרתו, וכפרה ליתא אלא בזריקה. וכי מרבין שאר עבודות לפוסלה בשינוי בעלים בפרק קמא דזבחים - לא מרבין אלא שוחט להתכפר אחר בזריקת דמו, או מוליך או מקבל לזרוק לשם אחר, או זרק ממנו לשם אחר. אבל שוחט לשם אחר, שתהא השחיטה לבדה לשם אחרים, אבל בשעת שחיטה אין דעתו על הזריקה אלא לבעליו - כשר... ומיהו, ודאי פסח שעיקרו לבעליו ליאכל בא, שחטו שלא לשם בעליו להאכילו למנויין אחרים - פסול, כדקתני מתניתין שחטו שלא למנויו פסול, ועל כרחך בחישוב על השחיטה לחודא קאמר, לא על מנת לזרוק, מדאיפלגו בה אמוראי בגמרא שחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים, מכלל דשחטו לערלים דמתניתין - במחשב על השחיטה קאמר, ושלא למנויו דומיא דלערלים, דהא גבי הדדי קתני להו.

12. שמות יב:מג-מה

(מג) וַיֹּאמֶר יי"י אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח כֹּל בֶּן נָכָר לֹא יֹאכַל בוֹ. (מד) וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנֵת כֶּסֶף וּמִלְתָּה אֹתוֹ אִזּוֹ יֹאכַל בוֹ. (מה) תוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר לֹא יֹאכַל בוֹ. (מו) בְּבֵית אֶחָד יֹאכַל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבֶּשֶׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ. (מז) כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ. (מח) וְכִי יָגוּר אֶתְּךָ גֵר וְעָשָׂה פֶסַח לַיי"י הַמּוֹלֵל לוֹ כָּל זָכָר וְאִזּוֹ יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עָרַל לֹא יֹאכַל בוֹ.

13. משנה, פסחים ז:ד

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים בָּאִין בְּטַמְאָה וְאִינּוּ נֶאֱכָלִין בְּטַמְאָה. הַעֶמֶר, וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְזִבְחֵי שְׁלָמֵי צְבוּר, וְשִׁעִירֵי רְאֵשֵׁי חֲדָשִׁים. הַפֶּסַח שֶׁבָּא בְּטַמְאָה, נֶאֱכָל בְּטַמְאָה, שְׁלֵא בָּא מִתְחַלְתּוֹ אֶלָּא לְאֹכִילָהּ.

ג. הציבור והאמונה

14. רמב"ם הל' פסולי המוקדשין טו:ד-ה, יא

(ד) חֲטָאת שֶׁשְּׁחָטָה לְשֵׁם זָבַח אַחֵר כְּגוֹן שֶׁשְּׁחָטָה לְשֵׁם עוֹלָה אוֹ לְשֵׁם אֶשֶׁם אוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים. פְּסוּלָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. אֲבָל אִם שְׁחָטָה לְשֵׁם חֲלִין. הָרִי זוֹ כְּשֶׁרָה וְלֹא עָלְתָה לְבַעֲלִים:

(ה) מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁהִקְדָּשִׁים מִחֲלָלִין קִדָּשִׁים וְאִין חֲחָלִין מִחֲלָלִין קִדָּשִׁים:

(יא) הַפֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוּ בְּמִחְשָׁבֶת שְׁנוֵי הַשָּׁם. בֵּין שֶׁשְּׁנָה שְׁמוֹ לְשֵׁם זָבַח אַחֵר בֵּין שֶׁשְּׁנָהוּ לְשֵׁם חֲלִין פְּסוּל שֶׁנֶּאֱמַר (שמות י"ב:כ"ז) וְאֶמְרָתֶם זָבַח פֶּסַח הוּא לָהּ.

כסף משנה שם

הַפֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוּ בְּמִחְשָׁבֶת שְׁנוֵי הַשָּׁם וְכו' - אִפְשָׁר שֶׁהִטְעַם מִדְּכַתִּיב בִּיה לֵה' מִשְׁמַע דְּלִשָׁם חוֹלִין פְּסוּל:

15. במדבר ט:יג

וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טְהוֹר וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיּהָ כִּי קָרְבַן יִיָּי לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא.

16. שמות יב:מח-מט

מח) וְכִי יִגֹּר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לִיִּי הַמּוֹל לֹא כָּל זֶכֶר וְאָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עַרְל לֹא יֵאכַל בוֹ. (מט) תּוֹרָה אַחַת יְהִיָּה לְאֶזְרַח וְלִגֵּר הֵגֵר בְּתוֹכְכֶם.

ועשה פסח – יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד, תלמוד לומר: והיה כאזרח הארץ – מה אזרח בארבעה עשר, אף גר בארבעה עשר.

17. במדבר ט:יד

יד) וְכִי יִגֹּר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לִיִּי כְחַקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כִּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת יְהִיָּה לְכֶם וְלִגֵּר וּלְאֶזְרַח הָאָרֶץ.

וכי יגור ועשה פסח – יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד? תלמוד לומר: חקה אחת וגו'. אלא כך משמעו: כי יגור גר ועשה פסח, וזא עת לעשות פסח עם חזריו, א' כחקה וכמשפט יעשה.

18. משנה, פסחים ח:ח

גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בְּעָרֵב פֶּסַח, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, טוֹבֵל וְאוֹכֵל אֶת פֶּסְחוֹ לְעָרֵב. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, הַפּוֹרֵשׁ מִן הָעֵרְלָה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקָּבֵר.

19. משך חכמה במדבר ט:ז

ויתכן, דאף דגר צריך להביא קרבן עולת העוף, זה דוקא בלא עשה פסח, אבל עשה פסח עם הצבור סגי בלא קרבן והוא כאזרח הארץ, ותו אינו צריך להביא את קרבנו ואוכל אח"כ בקדשים, כמו שישראל אכלו פסח בלא קרבן. ולכן אמר וכי יגור כו' ועשה פסח כו' המול לו כ"ז כו' לעשותו והיה כאזרח הארץ, פירוש, שמעתה יהיה ככל כשרי ישראל לכל הלכותיו בלא קרבן. ואם כי זה חדש, ולא נזכר כלל רק כן משמע ממשנה דסוף כיצד צולין, דערל גוי טובל ואוכל פסחו לערב ולא נזכר קרבן כלל.

By the ordinance **לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה** and **בבית אחד יאכל** every home in its own speciality receives the highest acknowledgment of its importance and sanctity. Whereas the preceding laws limit the household to such members as belong to the nation and the national mission, these phrases elevate each separate home into exactly the idea of a sanctuary. The national Sanctuary **מקדש** (in contrast to **במה** where **יוצא** is **כשר**) is ideologically considered as a self-contained living entity, which holds everything fast to itself that is dedicated to it. So long as it is dominated by the **מקדש** it achieves its mission, but torn away from it, it fades away and perishes **כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר**. In the same way every house which represents the home of the group united in the Pessach offering, becomes a self-contained holy circle from which no member and no portion of the offering may become estranged. A Pessach may indeed be eaten by two separate companies **בב' חברות** but each group forms for itself a separate closed circle (according to **רמב"ם** they must even divide off the groups by actual walls **הל' ק"פ ט"ג**) and each person may only eat at the table of his own Pessach. **אין האוכל אוכל בשני מקומות, בבית אחד יאכל**; no portion of the meat of the offering may be brought outside the circle **לא תוציא מן הבית חוצה**, and everything which has been brought outside its circle became **פסול** just as every **יוצא** does outside its own assigned circumference of the Sanctuary (within the precincts of the Temple, within the walls of Jerusalem etc., as the case may be).

And just as here the Jewish Nation built itself up symbolically on the clear separation of homes, and definite assignment of every member to the place of his Pessach as representing his own family circle, so later on, at the real actual building up of the Nation we see again and again as the first essential basis, the counting of Israel **למשפחתם לבית אבותם**. The pride of Israel and the source of its immortality is its pure family life which forms groups by its chaste purity — **יחוסין שלהם** — (see **מדרש אספה** Yalkut **ויחי אחרי המגפה** Numb. XXV,19), a pearl, the care of which is demanded first of all by the "sign of the covenant of Abraham" which is also here one of the necessary qualifications for the Pessach.

הא דהקריבו בשנה ב' ובגלגל עפ"י הדיבור היה. תוסי' ספ"ק דקדושין. והטעם שנצטוו נראה, דמצאנו בכ"מ שהובדלו מע"ז לעבודת השי"ת לשמו המיוחד היה ע"י פסח, כמו שמצאנו בחזקיה אחרי שביערו כל הטומאה והוציאו הנדה, והביאו קרבנות לכפר על שגגת ע"ז עשה פסח לה', כי הפסח מורה על ההשגחה הפרטיית, אשר מצוינים בה ישראל מכל העמים, אשר הבדיל בין עמו ב"י למצרים והבדיל בין בכור לאינו בכור, ומורה על היותו בעצמו יתברך הפועל בלי שום אמצעי ומסובב ושלא כהאומרים, אשר מסר השגחתו, לרום מעלתו,

לכחות הגלגלים, גרמי השמים הם מנהגים את הטבע, אשר ע"ז נוסדו כל דרכי העו"ג ועבודתם, כמוש"כ רבינו בפ"ג מהלכות עו"ג, ומורה, אשר השי"ת רוצה בקיום הנמצאים, ובהיותם ע"צ היושר והחסד, וחברה האנושית, אשר מטעם זה נאכל לחבורות ואין שוחטין על היחיד, ולא חפץ ה' בהשחתת נפש המדבר בהקריבם לפניו, חלילה לאל מזרות כאלה, וכמו שאמרו במדרש ירא ה' בני ומלך ואל למולך, פירוש, שהעובדי מולך אומרים כי השי"ת חפץ בקרבנות האדם וזה הוא התכלית לאדם כי ישרף על מוקד האליל או את בנו אשר אהב, לכן אמר, כי השי"ת כמו מלך, אשר חפץ בקיום עמו, כי אין מלך בלא עם, כן השי"ת חפץ בקיום הנמצאים המפרסמים מציאותו ומכירים שמו, לכן אמר אם כי תירא את ה' ירא אותו מלך, אבל לא כעובדי המולך. ודו"ק.

אף משריש בלבב ישראל, כי כולם שוין ועם קדוש לה' אלהיו, וכל אדם ראוי לבוא לההשגה האלהית, לכן אין חזה ושוק בפסח, ומורה על רצון השי"ת, כי יבטל השעבוד מהאדם להאדם, ועבדי הם ולא עבדים לעבדים, וכולם בני חורין...

ולזה מעברין על התקופה של ניסן, כדאמרו רה"ש דף כ"א, דאז האביב וכחות הטבעיים, וגרמי השמים מוציאים פעולתן באופן היותר חזק, אחרי אשר היתה הטבע ישנה כל ימות החורף ועסקה בפנימיותה לבלות כל, חזר תקופתה באביב, והשמש הפועל בטבע היותר גדול אז הוא בעצם זהרו, לכן צוה השי"ת לחוג הפסח, ליחד כל כחות הטבע לשם המיוחד יתברך, ולהזכיר על כל מפעלות מצרים, אשר השי"ת הרס כל סדרי הטבע, ולעורר, כי הם אינם פועלים ברצון כלום, רק כגרזן ביד החוצב וכשבט ביד מניפו, ע"ז אמרה התורה פסח לה'. ולזה בניסן דרוב אביב מורה הפסח שלא לטעות אחרי המוחש, לכבד את גרמי השמים, הפועלים הטבעיים. ועוד כוונות עמוקות הנעלמים ממנו, אשר הפסח הוא מטהר מעו"ג וכיו"ב. ולכן **ביאשי**, שטהר את יהודה וירושלים מן האשרים כו' עשה פסח לה'. ולכן מבואר מה שכתוב ולא נעשה פסח כמוהו בישראל מימי השופטים כו', ובדברי הימים מימי שמואל הנביא, כי להוראה כזו לטהרן מעו"ג, שזה בעצם תקפו של עשיית הפסח במצרים אשר אמר להן משכו מעו"ג וקחו לכם צאן כו' לא נעשה מימות השופטים, שלא היה אחרי טעיות כל ישראל בעו"ג, שיבדלו מעו"ג בטהרה גמורה ויעשו פסח כמוהו, ואם כי בחזקיה היה כן זה לא נעשה כטהרת הקדש, וגם לא כל ישראל רק שבט יהודה ובנימין. **ולכן אחרי שעשו ישראל העגל צוה השי"ת בשנה השנית לעשות הפסח,** להרחיקם ולהבדילם, ולטהרם מגלולי עו"ג והבליהם. **וכן בשנת הארבעים שטענו לבעל פעור ויצמד לבעל פעור,** אז צוה השי"ת לעשות פסח בגלגל, אף שהיה קודם כבוש וחילוק. והבן.